

ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN 2547 SAYILI YASA UYARINCA ABD'YE GÖNDERİLMESİ: SÜREÇ, SORUNLAR VE ÖNERİLER

Prof. Dr. Berrak KURTULUŞ

TURKISH RESEARCH ASSISTANTS' SITUATIONS IN THE UNITED STATES: SENDING PROCESS UNDER THE ACT NO. 2547, PROBLEMS AND SOME OBSERVATIONS

The international exchange of college students has grown in recent years. In the 1995/96 academic year, the number of foreigners studying at American universities increased 453, 787. For the Middle East, Turkey is still leading country of origin of students in the United States. Turkish students tend to study at the graduate rather than at the undergraduate level. This article attempts to explain Turkish research assistants' situations in the United States.

GİRİŞ

ABD, dünya çapında eğitim-öğretim maksatlı uluslararası öğrenci hareketlerinde çekim merkezidir. 1995/1996 akademik yılı itibariyle bu ülkedeki yabancı öğrencilerin sayısı 453,787'dir.¹ Bunlar içinde Orta Doğu'dan giden öğrenciler 30,563 olup, sözkonusu bölge ülkeleri içinde Türkler 7,678 öğrenci ile en ön sırada yer almaktadır.² ABD'ye giden bu öğrencilerimiz esas itibariyle lisansüstü eğitim görmektedirler (% 55.8).³ Bu bakımdan bölge ülkeleri içinde Türkiye, ABD'ye lisansüstü seviyede en fazla öğrenci gönderen ülkelerin de başında gelmektedir.

Lisansüstü seviyede ABD'ye giden bu öğrencilerimizin bir kısmı YÖK tarafından gönderilmektedir. Bunun amacı, mevcut ve yeni kurulacak üniversitelerimiz için öğretim elemanı yetiştirilmesidir. Yükseköğretim kurumlarımıza giderek artan talep karşısında, mevcut üniversitelerimizin kontenjanları arttırılmasına rağmen, üniversiteye giremeyen öğrenci sayısında yine de artış olmaktadır. Bu artan talebe cevap vermek üzere kısa sürede çok sayıda yeni üniversite kurulması gerekmektedir. Kaldı ki gelişmiş üniversitelerimizdeki öğretim üyelerinin yaş ortalaması da giderek yükselmiştir.

¹ Todd M. Davis, der., **Open Doors 1995/96: Report on International Educational Exchange**, New York, Institute of International Education, 1996, s. vii.

² Ibid., s. 28, Tablo 3.0.

³ Ibid., s. 36, Tablo 4.0.

Vakıf üniversitelerine geçenler olmaktadır. Dolayısıyla Türkiye halen öğretim elemanı açığı sorunu ile yüz yüzedir.

YÖK tarafından ABD ve Avrupa üniversitelerine, kaydadeğer sayılarda olmasa da İsrail'e ve diğer ülkelere öğrenci gönderilmektedir. YÖK, 1987-1999 yılları arasında toplam 26 ülkeye, 3366 araştırma görevlisi göndermiştir.⁴ Bu makalede ABD'ye, YÖK tarafından gönderilen araştırma görevlilerinin hangi esaslarla seçildiği ve onların yurtdışında karşı karşıya kaldığı sorunların neler olduğu konuları ele alınmaktadır.

I. YASAL ÇERÇEVE

Öğretim elemanı yetiştirilmesi için yurt dışına öğrenci gönderilmesi, 1987 yılına kadar 1416 sayılı Kanun çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmıştı. 1987'de 2547 sayılı Kanununun 33. maddesi değiştirilerek üniversitelerin de yurt dışına öğrenci göndermeleri sağlanmıştır. Hemen belirtilmelidir ki, bu düzenlemeler sadece araştırma görevlilerini kapsamakta, yükseköğretim kurumlarımızda öğretim görevlisi, okutman ve uzman kadrolarında bulunan öğretim elemanları bu hükümler kapsamına girmemektedir.

Mevcut düzenlemeler çerçevesinde araştırma görevlilerinin kadrolarında bırakılacakları (burslu gidenlerin bir yılı aşan süreleri ile şahsen özel burs sağlayan ve burstan istifade etmesi için kurumlarınca kendilerine aylıksız izin verilmesi uygun görülenler hariç); aylık ve diğer her türlü ödemelerin kanuni kesintilerinden sonra kalan net tutarının % 60'ını kurumlarından alacakları; bunlardan kurumlarınca gönderilenlere 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun hükümlerine göre aynı ülkede bulunan öğrencilere verilen tahsisat tutarında ayrıca ödeme yapılacağı; burslu gidenlerin aldıkları burs miktarları bu miktarın altında ise aradaki farkın kurumlarınca kendilerine ayrıca ödeneceği; bunların okul ücretleri ile eğitim ve öğretime başlayabilmeleri için zorunlu olan kurs ücretlerinin karşılanacağı; kitap ve kırtasiye bedelleri ile diğer eğitim ve öğretim giderlerini karşılamak için her yıl Mart ve Eylül aylarında iki eşit taksitte ödenmek üzere birer aylıkları tutarında ek ödenek verileceği kararlaştırılmıştır (18.5.1994, KHK-527/16 md.). Ayrıca oradaki üniversitelerince zorunlu tutulan sağlık sigortası giderlerinin ödenmesi mümkündür. Ancak yurtdışındaki üniversitelerin okul ücretleri içinde veya danışmanlık adı altında fatura ettikleri mevzuata aykırı ücretlerin ödenmeyeceği açıkltır.

Gönderileceklerde aranan nitelikler ise Yüksek Öğretim Kurulu tarafından tesbit edilmektedir (9.4.1990, KHK-418). 1.1.1997 tarihinden itibaren uygulanmasına başlanılan yeni düzenlemelere göre sadece doktora

⁴ YÖK Başkanlığı, *Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu*, Ankara, Mart 1999, s. 32.

eğitimi için araştırma görevlileri yurtdışına gönderilmektedir. Bu çerçevede yurtdışında dil eğitimi ve yüksek lisans eğitimine izin verilmemektedir. Adayların lisans öğrenimi ile ilgili genel akademik ortalamasının en az "dört üzerinden 2,80", "on üzerinden 7", "yüz üzerinden 70" olması veya lisans öğrenimlerini bölüm birincisi, ikincisi veya üçüncüsü olarak bitirmeleri gerekmektedir. ABD için TOEFL sınavının yazılı sisteminden en az 550 veya bilgisayarlı sisteminden en az 213 puan almak şarttır. Ancak adayların kabul belgesi için başvurdukları üniversitelerin yabancı dil puanı ile ilgili koşullarının bu puanların üzerinde olması durumunda, bu koşulları sağlamaları da zorunludur. Ayrıca yurtdışındaki üniversitelerden, YÖK tarafından uygun görülenlerden doktora yönelik bir programa kesin kabul belgesinin sağlanmış olması şart koşulmuştur.

YÖK doktora eğitimi için gidilebilecek üniversiteleri de belirlemektedir. ABD için National Research Council tarafından yayınlanan Research Doctorate Programs in the United States raporu esas alınmıştır.

Esasen bu konudaki yasal çerçevenin bugünkü hali, yıllardan beri tavsiye edilen değişikliklerin yapılması sonucunda ortaya çıkmıştır. Çünkü daha önceki düzenlemelerde lisans mezuniyet derecelerinin göz önüne alınmaması, yabancı dil öğrenmeleri maksadıyla yurtdışında dil kurslarına gönderilmeleri, öğretim kalitesi düşük Amerikan üniversitelerine gidenlerin kaydadeğer sayılarda olmaları gibi daima eleştiri konusu olan hususlar vardı. YÖK giderek bu konuyu hemen her yönüyle disipline etmeye yönelik kararlar almıştır. Çünkü özellikle lisansüstü seviyesinde ve ihtiyaç duyulan sahalarda yurtdışında öğretim üyesi yetiştirilmesi, ülkemize bilgi transferi bakımından ne kadar zorunluysa, bu konuda yapılan yanlış yöndeki destekler de büyük ölçüde israf anlamına gelmektedir.

II. KARŞILAŞILAN BAŞLICA SORUNLAR

ABD'deki, genel olarak Türk öğrencilerinin ve tahsisi olarak da araştırma görevlilerinin sorunlarının ne olduğunu tesbitine ve bu sorunların çözümüne yönelik çalışmalar yok denecek kadar azdır. YÖK, Prof.Dr. İsmail Tosun, Prof.Dr. Ersin Onulduran, Prof.Dr. Şevket Ruacan ve Doç.Dr. Cüneyt Can'dan oluşan bir akademisyen heyetini, tahsisen araştırma görevlilerinin sorunlarını tesbit etmek ve yaptıkları çalışmaların son durumu hakkında bilgi sahibi olmak üzere Birleşik Devletler'e yollamıştır. Bu heyet 10-29 Ekim 1997 tarihleri arasında 22 Amerikan üniversitesini ziyaret ederek, oradaki araştırma görevlileri ile tek tek görüşmüştür.⁵ Ayrıca ABD'deki öğrencilerimizin yurda dönüş eğilimlerini ve bu arada karşı karşıya kaldıkları sorunlarını tesbit etmek amacıyla yaptığım bir anket çalışması vardır ve bu anket kapsamındaki

⁵ 2547 Sayılı Kanun'un 33. Maddesi Kapsamında Yurtdışına Lisansüstü Eğitim Yapmak Üzere Gönderilen Araştırma Görevlileri İle İlgili Sorunlar, YÖK Raporu, Ankara, 1997(mimeo.), s. 24.

öğrenciler arasında araştırma görevlileri de bulunmaktadır.⁶ Aşağıdaki tabloda bu her iki çalışma kapsamındaki öğrencilerin dağıldığı Amerikan üniversitelerinin isimleri verilmiştir:

**TABLO I. Türk Öğrencilerin Buldukları Amerikan Üniversiteleri
(1991 ve 1997)**

<u>Berrak Kurtuluş Araştırması (1991)*</u>	<u>YÖK Raporu (1997)</u>
U Pennsylvania	Columbia U
IL Institute Technology	City College CUNY
Rutgers U	IL Institute Technology
Drexel U	Northwestern U
Temple U	U Chicago
OH Case Western Reserve U	U Wisconsin-Madison
RPI-Troy	U Nebraska-Lincoln
Pensselaer Polytechnic	U California, Los Angeles
U Nevada	U Texas, Austin
St.Joseph's U	Louisiana State U
U Colorado	George Washington U
Columbia U	Northeastern U
Michigan State U	Carnegie-Mellon U
U Michigan	U Pittsburg
Drake U	Penn State U
SUNY-Albany	Ohio State U
U Wisconsin-Madison	U Florida-Gainsville
Duguesne U	Clemson U
U Pittsburg	U North Carolina-Chapel Hill
Fairleigh Dickinson U	Drexel U
Montclair U	U Delaware
USC, Los Angeles	Johns Hopkins U

*: Üniversiteler dışında ELS, PA; Kaplan Education Center, Troy, NY; American Language Academy, OH; Hunter College, NY'daki öğrencileri de kapsamaktadır.

⁶ Bu anket çalışmasının mahiyeti konusunda bkz.: Amerika Birleşik Devletleri'ne Türk Beyin Göçü (İ.Ü. İktisat Fakültesi doçentlik tezi), 1994, s. 74-114(baskıda).

Bu üniversitelerdeki araştırma görevlilerinin karşı karşıya kaldıkları sorunları başlıca beş başlık altında toplayarak incelememiz mümkündür. Bunlar; *i. Maddi sorunlar*, *ii. Kayıt işleri ve ders seçimi ile ilgili sorunlar*, *iii. Yabancı dil sorunu*, *iv. Sosyal hayat ve çevre şartlarından kaynaklanan sorunlar*, *v. Sosyopsikolojik sorunlardır.*

i. Maddi Sorunlar

ABD gibi çok geniş bir alanı kaplayan ülkede, yabancı öğrencileri en fazla çeken şehir New York'dur. Bu şehir uluslararası öğrenci mübadelesinde 25,000'in üzerindeki öğrencisiyle bir dünya merkezidir. Türk öğrenciler de başta New York olmak üzere Chicago, Los Angeles gibi büyük metropollerde toplanmıştır. Bu şehirlerde yaşamın maliyeti ise yüksektir. Nitekim büyük metropollerde araştırma görevlilerine verilen maaşın asıl büyük kısmı kiraya giderken, örneğin Nebraska'da verilen maaş gereğinden fazladır. Büyük metropollerde kiralara yüksek olması sebebiyle araştırma görevlileri müstakil daire yerine müşterek kullanımlı konutlarda kalmaktadır. Türk öğrencilerin tuttukları müşterek kullanımlı yerler genellikle diğer Türk öğrencilerle paylaşıldığı için; bundan başarı durumları olumsuz yönde etkilenmektedir. İngilizceleri gelişmemektedir.

Araştırma görevlilerinin maddi bakımdan sorunlarının bir diğer boyutu ise maaşlarının zamanında ödenmemesidir. Maaşların araştırma görevlisinin ABD'deki bir bankada açmış olduğu hesaba gönderilmesi gerekirken, bazılarının Türkiye'deki hesaplarına yatırılması da sözkonusu olmaktadır. Ayrıca banka havalesi için ücret kesilmesi sebebiyle maaşlarını eksik almaktadırlar. Kitap yardımı için Mart ve Eylül aylarında gönderilen paranın maaştan ayrı gönderilmesi sonucunda bu miktar için de ayrıca banka havalesi kesilmektedir. Kaldı ki üniversite eğitim ücretlerinin doğrudan ilgili üniversiteye ödenmeyip, araştırma görevlisinin hesabına yatırılması halinde de gönderilen miktarın banka havalesi tutarındaki kısmı araştırma görevlisinin kendi kaybı olmaktadır. Ayrıca eğitim ücretlerinin zamanında ödenmemesi durumlarında öğrencilik işlemleri yurtdışındaki üniversite tarafından geçici olarak durdurulmaktadır (hold), kendilerinden gecikme faizi bile istenmektedir. Eğitim ücretlerinin geç yatırılması halinde University of Texas-Austin ve Louisiana State University gibi üniversitelerde öğretim ücretleri International Office tarafından peşin yatırılmakta ve daha sonra *sponsored student fee* adı altında öğrencilerden 200-300 \$ fazladan alınmaktadır.⁷

⁷ Özetleme için bkz.: YÖK, op.cit., s. 2-3.

ii. Kayıt İşleri ve Ders Seçimi İle İlgili Sorunlar

Kayıt sırasında ortaya çıkan sorunlar öncelikle okul kayıt parasının zamanında ödenmemesinden kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan Amerikan üniversitelerinde kayıt prosedürü Türkiye’de pek fazla alışık olunmayan otomasyon, bürokrasi ve ihtisaslaşmaya dayanan bir yapı arz etmektedir. Bu bakımdan ABD’ye yeni varan diğer yabancı öğrenciler gibi Türk öğrenciler de zaman zaman güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu öğrenciler kendileri ile özel olarak ilgilenen kişinin bulunmayışından şikayet ederken, gittikleri üniversitede diğer Türk öğrenciler olması halinde genellikle bir problemle karşılaşılmamaktadır.

Ders seçimi konusunda Türk öğrenciler en çok bölüm danışmanının tavsiyesinden yararlandıklarını bildirmektedirler. Ancak bu tavsiye bazen, öğrencinin iyi tanınmaması sebebiyle isabetsiz olabilmektedir. Amerikan sisteminde, her dersin sınavının alındığı ders programı tamamlandıktan sonra doktora yeterlilik sınavları (Comprehensive Exams veya Ph.D.General Exams) yapılır ve başarılı olanlar tez aşamasına geçerler. Ancak derslere başlanırken, aynı zamanda tez konusunu almak mümkün olmadığı için doktora konulan süre limiti kısadır.

iii. Yabancı Dil Sorunu

Yabancı ülkelere giden öğrencilerin karşı karşıya kaldığı lisan sorunu gerek eğitimin başarıyla sürdürülmesi gerekse okuldaki ve okul dışındaki sosyal ilişkilerin tesisinde önemli bir engel teşkil etmektedir. Amerika’ya giden öğrencilerimizden bazıları için de bu engel sözkonusu olmuştur. Bu öğrenciler Amerika’ya ilk gittiklerinde dersleri zor anladıklarını, konuşamadıklarını ifade etmektedirler. Bu yetersizlik sebebiyle bir öğrenci “resmi (official) işlerde çekingen davranma, ürkek davranma zorunda kalıp, olayların üzerine gidemediğini” söylerken, bir diğeri sorunun psikolojik yönüne işaret etmektedir: “sorunlar maddi olmaktan daha çok psikolojik oldu. ABD’de birden iletişim eksikliğine düşüyorsunuz. Bunu atmak yaklaşık bir yıl aldı.”⁸

İşte bu sorunları ortadan kaldırmak amacıyla YÖK, yurtdışına gitmeden önce araştırma görevlilerinden asgari TOEFL puanı şartı aramaktadır. Ancak doktora seviyesinde dersleri takip edebilmek ve tez çalışmalarını sürdürebilmek için bazı hallerde bu düzeyde İngilizce bilgisi bile yeterli olmamakta ve kendilerinden dil kurslarına katılmaları istenmektedir.

⁸ Kurtuluş, s. 103.

iv. Sosyal Hayat ve Çevre Şartlarından Kaynaklanan Sorunlar

Yukarıda birçok metropolde kiraların çok yüksek olması sebebiyle araştırma görevlilerinin müşterek kullanımlı (rooming) mekanlarda yaşadıkları ve ev arkadaşlarının (roommate) genellikle diğer Türk öğrencilerden olduğu ifade edilmişti. Birarada yaşamak esasen Türk öğrencilerinin genel eğilimidir. Nitekim aynı yerde birlikte oturlan arkadaşların hemen hemen dörtte üçü Türkdür.⁹ Geri kalan birlikte oturlan arkadaş grubu içinde Amerikalılar da olmakla beraber, diğer ülkelerden gelenler de vardır ve bu son gruptaki öğrenciler arasında Türklerin daha çok benzer kültür ve aynı dine sahip öğrencilerle (Pakistanlılar, Arap ülkeleri öğrencileri) birarada yaşadığı görülmektedir.

Diğer taraftan okuldaki ve dışardaki arkadaş çevresi bakımından benzer eğilimler sözkonusudur. Okuldaki arkadaş grubunun neredeyse tamamı, dışardaki arkadaşların yarısından fazlası Türklere aittir. Türk öğrenciler arasındaki arkadaş grupları “eski Robert Kolejliler” gibi alt gruplara ayrılarak da sürdürülebilmektedir.¹⁰

Yine Türk öğrencilerin en fazla faaliyetine katıldıkları kuruluşlar Türk ve Müslüman öğrenci dernekleri, diğer Türklerle temas halinde olabilecekleri yerel Türk cemiyetleri, TAFSUS (Turkish-American Friendship Society of the US) ve çeşitli İslâmi merkezlerdir. Türk öğrencilerin bu dışa kapallığı gönderilme amaçlarına ters düşmektedir. Çünkü onlardan beklenen eğitim yanında gidilen yabancı ülkenin kültürünü ve de diğer kültürleri gözlemlemeleridir. Onlar olaylara geniş bir perspektiften bakmayı da öğrenmelidirler. Bunun sadece üniversiter eğitimle sağlanması mümkün değildir. Kaldı ki bu dışa kapallık bazı durumlarda bizzat öğrencinin kendi başarısını ve huzurunu da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Nitekim bir öğrencimiz bunu şu şekilde ifade etmiştir: “Amerika’da Türk arkadaşlara sahip olmak o kadar da avantajlı değil, bazen problemlere yol açabiliyor.”¹¹

Diğer taraftan çevre şartlarının ortaya çıkardığı sorunlar bakımından üzerinde duracağımız husus öğretim kurumunun yeridir (location). Nitekim öğrenciler arasında devam ettiği okulun eğitiminden memnun olduğunu belirtmekle beraber “yeniden karar verme safhasında olsaydım bu kuruma tekrar gelmezdim. Kampus sistemi olan, yerleşim alanı dışında bir üniversiteyi

⁹ Ibid., s. 94.

¹⁰ Ibid., s. 95.

¹¹ Ibid., s. 95.

seçerdim. Geç saatlere kadar emniyet içinde, kütüphanesini ve laboratuvarlarını kullanabileceğim bir özelliğe sahip bir okul olmasını isterdim.”¹² diyenler vardır. Birleşmiş Milletler Danışma Komisyonu Raporu’na göre de öğretim kurumunun yeri göz önüne alındığında yabancı öğrenciler genelinde küçük üniversitelerde (kayıtlı öğrencisi 1500’ün altında) tatmin derecesi yüzde 80’e kadar çıkmaktadır.¹³

v. Sosyo-Psikolojik Sorunlar

Amerikan üniversiteleri yeni gelen yabancı öğrencileri ilk iki hafta içinde oryantasyon programlarından geçirmektedir. Bu programların amacı uluslararası öğrencilerin üniversitelerini tanımaları, sunduğu hizmetleri (kütüphane ve diğer servisler) ve bu hizmetlerden nasıl yararlanacaklarını öğrenmelerini sağlamaktır. Ancak bunun yanında yeni gelenlerin izole edilmişlik duygusundan kurtarılması hedeflenmektedir. Hatta Pennsylvania Üniversitesi örneğinde olduğu gibi CHAMP (The Campus Hosting and Mentoring Program for Newly Arrived International Students) çerçevesinde öğrencilerin en stresli oldukları dönem ortası ve finaller sırasında, onlara yardım edileceği bile açıklanmaktadır.¹⁴ Buna rağmen Türk öğrenciler, Türk arkadaşlarının ve Türk cemaatinin bulunmadığı yerlerde sıla hasreti (homesick) çekmekte ve kendileri yalnız (lonely) hissetmektedirler. Ayrıca “araştırma görevlileri kendilerini sahipsiz hissetmekte, birkaç istisna hariç, kendi üniversitelerinden kimsenin kendilerini arayıp sormadığını, Yüksek Öğretim Kurulu’nun da şimdiye kadar kendileriyle ilgilenmediğini belirtmişlerdir. Özellikle 1992’den sonra kurulan üniversiteler adına eğitim gören araştırma görevlilerinden bazıları, üniversite dışından merkezi sistemle seçilmiş olmaları nedeniyle, üniversitelerinin kendilerini dışladıklarını söylemişlerdir.”¹⁵

Diğer taraftan Türk öğrenciler, ülkemizin yüz yüze kaldığı uluslararası siyasal gelişmeler ve tepkiler karşısında da duyarlıdır. Esasen bu konuda Amerikan üniversiteleri gerekli hassasiyeti göstermektedir. Nitekim örneğin George Washington Üniversitesi, Körfez Savaşı sırasında, Arap kökenliler ve özellikle Iraklılar için, eğer savaş nedeniyle strese girdiler ise başvuracakları bir danışman grubu oluşturmuştu. Yine FBI’m, bu savaş sırasında Arap kökenlileri

¹² Ibid., s. 91.

¹³ *Foreign Students in the United States: A National Survey*, US Advisory Commission on International and Cultural Affairs Report, Washington, D.C., September 1966, s. 20.

¹⁴ Bkz.: CHAMP koordinatörü Lily Moutamz’ın hazırladığı broşür, 1991(mimeo.).

¹⁵ YÖK, op.cit., s. 1.

sorguya çektiği haberlerinin yayılması üzerine, yabancı öğrencilere bu tür sorgulamalarda yasal haklarının ne olduğunu açıklayan broşürler yollamıştı.¹⁶

Biz Wharton School'daki öğrenci ve araştırmacılar olarak, merhum Cumhurbaşkanımız Turgut Özal'ın Fahri Doktora töreni sırasında, Rum öğrenci gruplarının protestolarına şahit olmuştuk. Amerika'da bu protestolar çeşitli vesilelerle her zaman gündemdedir ve halen de Rum öğrenciler çeşitli fırsatları değerlendirerek Türkiye aleyhine gösteri ve toplantılar düzenlemektedirler.¹⁷

SONUÇ

Halen eğitimleri devam etmekte olan 1319 araştırma görevlisi hariç tutulduğunda, bugüne kadar gönderilen 2047 araştırma görevlisinden 1118'i doktora derecesini alarak Türkiye'ye dönmüştür.¹⁸ Bu durumda, yurtdışına gönderilen her 2 araştırma görevlisinden yaklaşık 1 tanesi başarılı olup, doktora derecesini alarak üniversitemize geri dönmektedir. Bu konuda yani başarı oranlarını yükseltmek için, yurtdışı göndermelerde daha baştan en başarılı lisans mezunlarının seçilmesi, asgari TOEFL puanı aranması, yabancı öğretim kurumundan kabul alınmaksızın gidişlerinin mümkün olmaması gibi şartlar konmuştur. Ancak ABD'de doktora programına katılanlar için lisansüstü eğitimi takip edebilecek derecede yabancı dil bilgisi aranırken, aynı zamanda bilgisayar kullanımı konusunda da bu şart aranmalıdır. Çünkü bilgisayar tecrübesi araştırma görevlilerinin oradaki akademik çalışmaları için zaman kazandırıcı önemli bir faktördür.

Araştırma görevlilerinin eğitim ücretlerinin geç yatırılması ve benzeri bürokratik sorunlar çözüme kavuşturulmalı; tezle ilgili alan çalışması yapmak üzere etkinlikleri izlemeleri, konferanslara katılmaları gereğini bildiren öğrencilere maddi destek verilmeli; kitap, kırtasiye gibi eğitim-öğretimi ilgilendiren harcama kalemleri içine bilgisayar ile ilgili harcamalar da katılmalıdır.

Amerika'daki uluslararası öğrenciler arasında yurda geri dönmeme eğilimi en fazla doktora derecesi almış olanlar bakımından yüksektir. Bu sebeple, araştırma görevlileri, sınırlı bazı alanlar dışında, esas yüksek

¹⁶ George Washington Üniversitesi'ndeki uygulamalar konusunda, bu üniversitede ekonomi doktorası yapan Tayfun Gürlü'nün, İ.Ü. Uluslararası Akademik İlişkiler Kurulu'na bildirdiği görüşler aktarılmıştır (mimeo.).

¹⁷ George Washington Üniversitesi'nde okuyan Levent Yanık, bu konuda şunları anlatmaktadır: "Ermeniler ABD'de çok güçlü bir lobiye sahip; her konuda ilerliyorlar. Biz de bunlara karşı 'yapmadık, böyle bir şey olmamıştır' demekten öte bir şey söyleyemiyoruz." *Hürriyet Gazetesi*, 26 Haziran 1999, s. 28.

¹⁸ YÖK Başkanlığı, op.cit., s. 32.

lisans(master) derecesi almaları için sahasında temayüz etmiş Amerikan üniversitelerine gönderilmelidir.

Öğrencilerin çalışmalarının Türkiye'deki üniversitelerince izlenmesi, sorunlarının belirlenerek çözümü için çaba gösterilmesi şarttır. Örneğin İ.Ü. Uluslararası Akademik İlişkiler Kurulu periyodik mektuplarla araştırma görevlilerini durumları hakkında bilgilendirmekte, onlardan sorunları ve çalışmaları hakkında bilgi istemektedir. Eğer oradaki araştırma görevlilerinin haksızlığa uğradıkları hususlar varsa, ilgili üniversite ile temas edilmeli ve mağduriyete sebep olan sorun hızla çözülmeli, böylece hem bizzat öğrencilerimize hem de yurtdışındaki üniversitelere Türk öğrencilerin sahipsiz olmadıkları gösterilmelidir. Esasen YÖK'ün görüşü de bu yöndedir.¹⁹ YÖK'ün akademisyen heyeti göndererek, araştırma görevlilerinin sorunlarıyla ilgilenmesi uygulaması da devam ettirilmelidir.

YÖK tarafından, araştırma görevlilerimizin Türk-Yunan-Kıbrıs ilişkileri, Ermeni meselesi ve PKK Konusunda karşılaşacakları sorunlar ve durumlar hakkında doğru ve uygun bir tavır koyabilmelerini teminen, bu konularda aydınlatıcı bilgilerin YÖK'ün internetteki web sayfasına konulması kararı alınmıştır. Bunu da yerinde bir yaklaşım olarak görmekteyiz.

---

¹⁹ YÖK, op.cit., s. 1 ve 5.